
ANNALIS
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XLVIII, 4

SECTIO H

2014

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Zakład Finansów Podmiotów Gospodarczych

JAKUB CZERNIAK

*Uwarunkowania kulturowe a aktywność funduszy *venture capital**

National culture and venture capital activity

Słowa kluczowe: *venture capital*, uwarunkowania kulturowe

Keywords: venture capital, national culture

Wstęp

W 2012 roku opublikowany został artykuł, którego celem było zwrócenie uwagi na rolę uwarunkowań kulturowych w rozwoju rynku funduszy *venture capital* (Czeraniak, 2012, s. 31–42]. Do opisu kultury poszczególnych krajów zastosowano wówczas wymiary kultury zaproponowane przez Geerta Hofstede. Rezultaty przeprowadzonych we wspomnianym artykule analiz statystycznych wskazują na korzystny wpływ na rozwój rynku funduszy *venture capital* niskiego poziomu unikania niepewności i niskiego dystansu władzy oraz wysokiego poziomu indywidualizmu. Nie została natomiast potwierdzona hipoteza o korzystnym wpływie kultury „męskiej” na dostępność funduszy *venture capital*. Także w przypadku orientacji długookresowej/krótkookresowej nie stwierdzono wyraźnej statystycznej zależności¹.

Niniejszy artykuł ma za zadanie uzupełnić powyższe badania o dołączony w 2010 roku szósty wymiar kultury według Geerta Hofstede – *przychylność–restrykcyjność*. Głównym jednak celem artykułu jest sprawdzenie, czy cechy kultury wyróżnione przez innych autorów również wpływają na rozwój rynku funduszy

¹ Obecnie wymiar ten jest definiowany nieco odmiennie – jako pragmatyzm/normatywność. Nie jest identyczny z poprzednim jego ujęciem, jednak bardzo zbliżony.

venture capital. W szczególności w pracy zostaną przyjęte typologie zaproponowane przez E.T. Halla, R.R. Gestelanda oraz F. Trompenaarsa i Ch. Hampdena-Turnera.

1. Kultura przyzwalająca a dostępność funduszy *venture capital*

Badania prowadzone przez Michaela Minkova sprawiły, że w 2010 roku dodano szósty wymiar w dotychczas pięciowymiarowej typologii kultur narodowych autorstwa Geerta Hofstede. Podobnie jak w pozostałych wymiarach wyróżnia się tutaj dwa bieguny – w tym przypadku są to przyzwolenie i restrykcyjność (ang. *Indulgence versus Restraint* – IND) [The Hofstede Center]. Społeczeństwa mające wysoki wskaźnik w obszarze *przyzwolenie* cechują się dużą swobodą i społeczną akceptacją różnych zachowań służących czerpaniu radości z życia. Z kolei w społeczeństwach restrykcyjnych panuje przekonanie, że wspomniane ludzkie zachowania powinny być objęte regulacjami i podlegać ścisłej kontroli. W pierwszych kulturach akceptuje się odmienności, normy nie mają kategorycznego charakteru. W drugich natomiast typowe jest podejście formalne, ceni się trwałość, niezmiennność, poczucie jedności całej grupy [Hofstede, Hofstede, Minkov, 2010, s. 281, 286]. W związku z tym można postawić hipotezę, że dostępność funduszy *venture capital* będzie większa w krajach o wysokim poziomie przyzwolenia. Dane obrazujące wartości w wymiarze *przyzwolenie*–*restrykcyjność* zawiera poniższa tabela.

Tabela 1. Wartości w wymiarze *przyzwolenie*–*restrykcyjność* oszacowane dla wybranych krajów

Wybrane kraje i wartości uzyskiwane przez nie w wymiarze <i>przyzwolenie</i> – <i>restrykcyjność</i>							
Albania	15	Etiopia	46	Luksemburg	56	Salwador	89
Algieria	32	Filipiny	42	Łotwa	13	Serbia	28
Arabia Saudyjska	52	Finlandia	57	Macedonia	35	Singapur	46
Argentyna	62	Francja	48	Malezja	57	Słowacja	28
Australia	71	Ghana	72	Mali	43	Słowenia	48
Austria	63	Grecja	50	Malta	66	Szwajcaria	66
Azerbejdżan	22	Gruzja	32	Maroko	25	Szwecja	78
Bangladesz	20	Hiszpania	44	Meksyk	97	Tajwan	49
Belgia	57	Holandia	68	Mołdawia	19	Tajlandia	45
Bośnia i Hercegow.	44	Hongkong	17	Niemcy	40	Tanzania	38
Brazylia	59	Indie	26	Nigeria	84	Trynidad i Tobago	80
Bułgaria	16	Indonezja	38	Norwegia	55	Turcja	49
Burkina Faso	18	Iran	40	Nowa Zelandia	75	Ukraina	14

Chiny	24	Irlandia	65	Pakistan	0	Urugwaj	53
Chorwacja	33	Islandia	67	Peru	46	USA	68
Cypr	70	Japonia	42	Polska	29	Wenezuela	100
Czarnogóra	20	Jordania	43	Portugalia	33	Węgry	31
Czechy	29	Kanada	68	Puerto Rico	90	Wielka Brytania	69
Dania	70	Kirgistan	39	Rosja	20	Wietnam	35
Dominikana	54	Kolumbia	83	RPA	63	Włochy	30
Egipt	4	Korea Południowa	29	Ruanda	37	Zambia	42
Estonia	16	Litwa	16	Rumunia	20	Zimbabwe	28

Uwagi: Im wyższa wartość wskaźnika, tym bardziej przyzwalająca kultura.

Źródło: [Hofstede, Hofstede, Minkov, 2010, s. 282–285].

Analizując dane zawarte w tabeli 1, trudno wskazać ogólne prawidłowości. Uszeregowanie krajów od najbardziej przyzwalających do najbardziej restrykcyjnych nie pokrywa się ani z podziałem według PKB na mieszkańca, ani z podziałem na kontynenty, ani w kontekście dominującej religii. Można jedynie zauważyć, że kultura krajów dawnego bloku wschodniego w Europie (w tym Polski) jest zazwyczaj wyraźnie mniej przyzwalająca niż w przypadku krajów Europy Zachodniej i Północnej. Można natomiast sprawdzić, czy faktycznie występuje zakładana dodatnia zależność między wysokim poziomem przyzwolenia w kulturze a dostępnością kapitału wysokiego ryzyka. Dostępność *venture capital* zmierzono z wykorzystaniem badań ankietowych prowadzonych na potrzeby *The Global Competitiveness Report 2013–2014* (dane zawiera tabela 2).

Tabela 2. Łatwość pozyskania funduszy *venture capital* dla przedsiębiorców na realizację ryzykownego projektu (średnia z odpowiedzi, 1 = bardzo trudno, 7 = bardzo łatwo)

Dostępność funduszy <i>venture capital</i> w wybranych krajach							
Albania	1,86	Filipiny	3,06	Litwa	2,49	Rumunia	2,44
Algieria	2,04	Finlandia	4,05	Luksemburg	4,02	Salwador	2,77
Arabia Saudyjska	3,37	Francja	2,93	Łotwa	2,78	Serbia	1,93
Argentyna	1,75	Ghana	2,65	Macedonia	2,46	Singapur	4,24
Australia	3,56	Grecja	1,70	Malezja	4,20	Słowacja	2,69
Austria	2,83	Gruzja	2,26	Mali	2,33	Słowenia	2,01
Azerbejdżan	2,85	Hiszpania	2,26	Malta	3,20	Szwajcaria	3,44

Dostępność funduszy <i>venture capital</i> w wybranych krajach							
Bangladesz	2,03	Holandia	3,48	Maroko	2,80	Szwecja	4,30
Belgia	3,34	Hongkong	4,57	Meksyk	2,58	Tajwan	4,15
Bośnia i Hercegow.	1,91	Indie	3,32	Mołdawia	2,12	Tajlandia	3,05
Brazylia	2,72	Indonezja	3,73	Nepal	2,29	Tanzania	2,60
Bułgaria	2,69	Iran	1,82	Niemcy	3,23	Trynidad i Tobago	2,18
Burkina Faso	1,68	Irlandia	2,65	Nigeria	2,31	Turecja	2,50
Chile	3,27	Islandia	2,65	Norwegia	4,32	Ukraina	2,10
Chiny	3,76	Izrael	4,19	Nowa Zelandia	3,56	Urugwaj	2,54
Chorwacja	2,22	Jamajka	1,93	Oman	3,87	USA	4,34
Cypr	2,84	Japonia	3,13	Pakistan	2,58	Wenezuela	2,12
Czarnogóra	3,20	Jordania	3,00	Peru	2,90	Węgry	2,05
Czechy	2,59	Kanada	3,43	Polska	2,27	Wielka Brytania	3,50
Dania	2,4	Kenia	2,97	Portugalia	2,22	Wietnam	2,57
Dominikana	2,47	Kirgistan	1,89	Puerto Rico	2,94	Włochy	1,84
Egipt	2,90	Kolumbia	2,58	Rosja	2,61	Zambia	2,54
Estonia	3,28	Korea Południowa	2,13	RPA	3,29	ZEA	4,12
Etiopia	2,15	Kuwejt	2,61	Ruanda	3,21	Zimbabwe	1,79

Źródło: [The Global Competitiveness Report 2013–2014, s. 504 oraz <http://www.weforum.org/issues/competitiveness-0/gci2012-data-platform/>].

Współczynnik korelacji Pearsona mierzący siłę i kierunek zależności między poziomem przyzwolenia kultury narodowej a dostępnością funduszy *venture capital* obliczony dla wszystkich krajów z tabeli 1 wyniósł zaledwie 0,22. Jest to słaba dodatnia korelacja, choć istotna na poziomie 0,05. Można to interpretować jako nieznaczny korzystny wpływ kultury przyzwalającej na dostępność funduszy VC.

2. Zależność pomiędzy wewnątrzsterownością a dostępnością funduszy *venture capital*

F. Trompenaars i Ch. Hampden-Turner, badając kulturę krajów kapitalistycznych, wyróżnili siedem wymiarów: *uniwersalizm–partykularyzm, analiza–synteza, indywidualizm–kolektywizm, zdobywanie pozycji–nadawanie statusu, równość–hierarchia, sekwencyjność–synchronizm, wewnątrzsterowność–zewnątrzsterowność* [Simpson, 2012, s. 597]. Ostatni z nich potencjalnie może mieć związek z łatwością

uzyskania finansowania z funduszy VC. W szczególności wyższe wskazania w wymiarze *wewnątrzsterowność* powinny statystycznie wiązać się z wyższą dostępnością funduszy *venture capital*. Wewnątrzsterowność oznacza bowiem, że ludzie generalnie wierzą, iż nawet jeśli otoczenie oddziałuje na życie człowieka, to decydujący wpływ na swój los ma on sam. Przeciwnie wygląda kultura zewnętrzna – tutaj od jednostki zależy niewiele, jej życie kształtują głównie czynniki zewnętrzne, przyroda, środowisko [Simpson, 2012, s. 597; Trompenaars, Hampden-Turner, 1998, s. 141–142]. Można zatem sądzić, że kultury wewnętrzne będą skłaniały do podejmowania inicjatywy, większej przedsiębiorczości, a z drugiej strony ludzie przekonani o sprawczym wpływie na własne życie będą chętniej inwestować kapitał w ryzykowne, ale potencjalnie wysoko opłacalne projekty. W celu weryfikacji tak postawionej hipotezy została zbadana korelacja pomiędzy wartościami w wymiarze *wewnątrzsterowność–zewnętrzsterowność* (tabela 3) a dostępnością funduszy *venture capital* (tabela 2).

Tabela 3. Wartości w wymiarze *wewnątrzsterowność–zewnętrzsterowność* oszacowane dla wybranych krajów

Wybrane kraje i wartości uzyskiwane przez nie w wymiarze <i>wewnątrzsterowność–zewnętrzsterowność</i>							
Arabia Saudyjska	52	Finlandia	68	Kenia	66	Rumunia	70
Argentyna	75	Francja	76	Korea Południowa	72	Singapur	57
Australia	82	Grecja	67	Kuwejt	55	Szwajcaria	77
Austria	75	Hiszpania	76	Nepal	40	Szwecja	71
Belgia	72	Holandia	75	Niemcy	66	Tajlandia	73
Brazylia	76	Hongkong	65	Nigeria	69	Urugwaj	88
Bulgaria	56	Indie	63	Norwegia	86	USA	82
Chiny	39	Indonezja	71	Nowa Zelandia	80	Wenezuela	33
Czechy	59	Irlandia	77	Oman	53	Wielka Brytania	77
Dania	74	Izrael	88	Polska	66	Włochy	72
Egipt	49	Japonia	63	Portugalia	62	ZEA	64
Etiopia	64	Kanada	79	Rosja	49		

Uwagi: Im wyższa wartość wskaźnika, tym bardziej wewnętrzna kultura.

Źródło: [Trompenaars, Hampden-Turner, 1998, s. 144].

Współczynnik korelacji Pearsona dla tak zestawionych zmiennych (dane z tabeli 2 i 3) wyniósł zaledwie 0,18, a więc zależność jest statystycznie nieistotna (przy poziomie istotności 0,1, rozkład t-studenta). Nie został tym samym potwierdzony korzystny wpływ wewnętrzsterowności na dostępność funduszy *venture capital*.

3. Kultury propartnerskie i protransakcyjne

Rozróżnienia na kultury propartnerskie i protransakcyjne dokonał R.R. Gesteland. Pierwsze z nich cechują się nastawieniem na budowanie dobrych i trwałych relacji z partnerami biznesowymi, których podstawą jest zaufanie. Z kolei w kulturach protransakcyjnych dominuje koncentracja na osiągnięciu celu, podpisaniu kontraktu, opierają się one w większym stopniu na chłodnych analizach niż na emocjach [Simpson, 2012, s. 597]. Przypuszczać można, że to właśnie kraje o kulturze protransakcyjnej będą cechowały się wyższą dostępnością kapitałów wysokiego ryzyka. Zalicza się do nich m.in. Australię, Czechy, Danię, Finlandię, Holandię, Kanadę, Niemcy, Stany Zjednoczone, Wielką Brytanię. Kultura propartnerska dominuje natomiast w takich państwach jak Arabia Saudyjska, Bangladesz, Brazylia, Chiny, Egipt, Filipiny, Grecja, Indie, Indonezja, Japonia, Korea Południowa, Malezja, Meksyk, Singapur, Tajlandia i Wietnam. Występują także kultury pośrednie – umiarkowanie protransakcyjne (Belgia, Estonia, Francja, Hiszpania, Litwa, Łotwa, Węgry, Włochy) oraz umiarkowanie propartnerskie (Polska, Rosja, Rumunia) [R.R. Gesteland, 2000, s. 5–7].

Ponieważ nie zostały oszacowane wartości liczbowe dla poszczególnych krajów na skali propartnerskie–protransakcyjne, nie można obliczyć współczynnika korelacji pomiędzy nimi a dostępnością funduszy *venture capital*. Można natomiast dla każdej z czterech grup krajów policzyć medianę oraz średnią wyników badań ankietowych, w których oceniano dostępność funduszy *venture capital*. Wyniki zawiera poniższa tabela.

Tabela 4. Dostępność funduszy *venture capital* w wybranych grupach krajów z podziałem na kraje protransakcyjne, umiarkowanie protransakcyjne, umiarkowanie propartnerskie, propartnerskie

Grupy krajów	Dostępność funduszy <i>venture capital</i>	
	średnia	mediana
Protransakcyjne	3,40	3,48
Umiarkowanie protransakcyjne	2,62	2,64
Umiarkowanie propartnerskie	2,44	2,44
Propartnerskie	3,03	3,06

Uwagi: Im wyższa wartość wskaźnika, tym łatwiej o finansowanie z funduszy *venture capital*.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z tabeli 2.

Na podstawie danych z tabeli 4 nie można jednoznacznie potwierdzić tezy o sprzyjaniu kultury protransakcyjnej dostępności funduszy *venture capital*. Wprawdzie zgodnie z przewidywaniami przechodzenie od kultury protransakcyjnej, poprzez umiarkowanie protransakcyjną, do umiarkowanie propartnerskiej powoduje, że uzyskanie finansowania ze źródeł *venture capital* staje się coraz trudniejsze, ale dostępność

takiego finansowania w krajach propartnerskich jest znów wyższa (nieznacznie tylko niższa niż w protransakcyjnych).

4. Wymiary kultury wyróżnione przez E.T. Halla a łatwość pozyskania funduszy *venture capital*

Opisując kultury wybranych krajów, E.T. Hall wziął pod uwagę dwa wymiary: *postrzeganie czasu* oraz *znaczenie kontekstu w komunikacji*. W pierwszym z nich jako bieguny wskazał kultury cechujące się monochronicznym i polichronicznym przeżywaniem czasu. Ludzie w społeczeństwach monochronicznych będą zazwyczaj robić jedną rzecz w jednym czasie, działać planowo i metodycznie, będą dotrzymywać terminów i opierać się na „twardych” danych, będą także punktualni [van Everdingen, Waarts, 2003, 14:3, s. 224]. Taka właśnie kultura, w przeciwieństwie do polichronicznej, powinna okazać się korzystna dla rozwoju i aktywności funduszy *venture capital*. Weryfikacja powyższej hipotezy jest możliwa poprzez obliczenie korelacji rang Spearmana, gdyż kultury poszczególnych krajów nie mają przypisanej wartości liczbowej na skali *monochroniczność–polichroniczność*, a są jedyne uszeregowane wraz z rosnącą polichronicznością. Wartość takiej korelacji dla danych z tabeli 2 i 5 wynosi 0,19, a więc jest to bardzo słaba współzależność dodatnia. Kierunek korelacji okazuje się zatem zgodny z przewidywaniami, jednak siła zależności zdecydowanie niższa od oczekiwanej.

Tabela 5. Miejsca w szeregu od kultur najbardziej monochronicznych do najbardziej polichronicznych

Wybrane kraje i ich miejsca na skali <i>monochroniczność–polichroniczność</i>							
Australia	5	Francja	9	Niemcy	1	Szwajcaria	1
Austria	1	Grecja	17	Norwegia	3	Szwecja	3
Belgia	8	Hiszpania	17	Nowa Zelandia	4	Tajwan	10
Bułgaria	15	Holandia	7	Polska	15	Ukraina	15
Chile	14	Indie	18	Portugalia	16	USA	10
Chiny	12	Islandia	3	Rosja	15	Węgry	11
Chorwacja	11	Japonia	6	RPA	16	Wielka Brytania	4
Cypr	17	Kanada	4	Serbia	15	Włochy	14
Czechy	11	Korea Południowa	10	Singapur	10		
Dania	3	Macedonia	15	Słowacja	11		
Finlandia	3	Malta	17	Słowenia	11		

Źródło: [van Everdingen, Waarts, 2003, 14:3, s. 224].

Ze względu na znaczenie kontekstu w komunikacji E.T. Hall wyróżnił kraje o niskim i wysokim znaczeniu. W pierwszych znaczenie sposobu przedstawienia informacji jest bardzo niskie, istotna zaś sama treść. W krajach o wysokim znaczeniu kontekstu dużą rolę odgrywa natomiast cała pozawerbalna otoczka towarzysząca przekazywanej informacji [van Everdingen, Waarts, 2003, 14:3, s. 223]. Można więc postawić hipotezę, że w krajach o niskim znaczeniu kontekstu, które zazwyczaj są bardziej innowacyjnymi gospodarkami, dostępność funduszy *venture capital* będzie wyższa. Współczynnik korelacji rang Spearmana (dane z tabeli 2 i 6) wynosi jednak zaledwie 0,03, co należy właściwie interpretować jako brak zależności.

Tabela 6. Znaczenie kontekstu w komunikacji w poszczególnych kulturach

Wybrane kraje i ich miejsca na skali <i>niskie–wysokie znaczenie kontekstu w komunikacji</i>							
Australia	5	Francja	14	Malta	14	Słowenia	8
Austria	1	Hiszpania	14	Niemcy	1	Szwajcaria	1
Belgia	6	Holandia	6	Norwegia	4	Szwecja	4
Bułgaria	8	Indie	11	Nowa Zelandia	2	Ukraina	8
Chiny	15	Islandia	4	Polska	8	USA	3
Chorwacja	8	Japonia	16	Portugalia	14	Wielka Brytania	5
Cypr	14	Kanada	3	Rosja	8	Włochy	14
Czechy	8	Korea Południowa	10	RPA	16		
Dania	4	Luksemburg	6	Serbia	8		
Finlandia	4	Macedonia	8	Słowacja	8		

Źródło: [van Everdingen, Waarts, 2003, 14:3, s. 223].

Zakończenie

W artykule opublikowanym w 2012 roku stwierdzono występowanie statystycznie istotnej zależności między pewnymi uwarunkowaniami kultury społeczeństw a dostępnością funduszy *venture capital*. W niniejszym artykule sprawdzono, czy inne cechy kultur narodowych również wpływają na łatwość uzyskania finansowania kapitałami wysokiego ryzyka. Spośród analizowanych wymiarów kultury jedynie kultura przyzwalająca oraz kultura monochroniczna korzystnie oddziałują na dostępność funduszy *venture capital*. W obu przypadkach wpływ ten jest jednak słaby. Nie stwierdzono natomiast zależności statystycznej pomiędzy dostępnością funduszy VC a takimi cechami kultur narodowych jak wewnątrzsterowność, nastawienie protransakcyjne, niskie znaczenie kontekstu w komunikacji.

Bibliografia

1. Czerniak J., *Wpływ uwarunkowań kulturowych na rozwój rynku funduszy venture capital*, Annales UMCS, t. 46, z. 1, Sectio H, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2012.
2. Gesteland R.R., *Różnice kulturowe a zachowania w biznesie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
3. Hofstede G., Hofstede G.J., Minkov M., *Cultures and Organizations. Software of the Mind*, McGraw-Hill 2010.
4. <http://www.weforum.org/issues/competitiveness-0/gci2012-data-platform> (dostęp: 4.05.2014).
5. Simpson D., *Modele analizowania różnorodności kulturowej w biznesie międzynarodowym*, „Wyzwania Gospodarki Globalnej. Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego” 2012, nr 31.
6. The Hofstede Center, <http://geert-hofstede.com/national-culture.html> (dostęp: 4.05.2014).
7. *The Global Competitiveness Report 2013–2014*, World Economic Forum, Geneva 2013.
8. Trompenaars F., Hampden-Turner Ch., *Riding the Waves of Culture, Understanding Cultural Diversity in Business*, Nicholas Brealey Publishing, London 1998.
9. van Everdingen Y.M., Waarts E., *The Effect of National Culture on the Adoption of Innovations*, „Marketing Letters” 2003, 14:3.

National culture and venture capital activity

There were found some statistically significant relationships between many dimensions of national culture and the availability of venture capital funds in a 2012 article. In this 2014 article some other dimensions of national cultures were verified if they affect the chance of getting venture capital financing. Among the analyzed culture dimensions only high level of indulgence and a monochronic attitude towards time have a positive effect on the availability of venture capital funds. However, in both cases, the effect is weak. Unfortunately, no statistical relationship was proved between the availability of venture capital funds and such culture dimensions as internal locus of control, pro-transactional attitude and low-context communication.